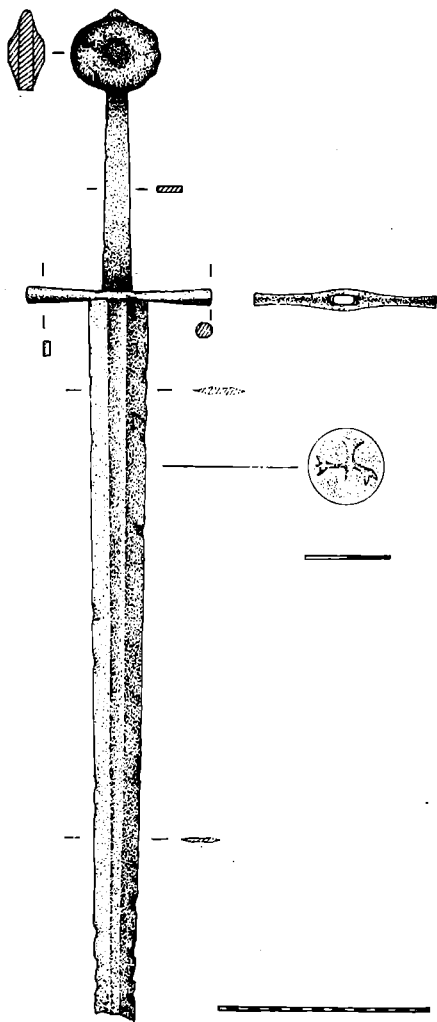

Středověký meč z Heřmanovic, okr. Bruntál

PAVEL KOUŘIL

Při recenzi práce polského autora M. Głoska o střeoevropských mečích 10. až 15. stol. (uveřejněna v ČMM 1986) bylo konstatováno, že autor nemá mimo jiné podchycen středověký meč z tvrziště v Heřmanovicích na okrese Bruntál, i když sám se domnívá, že z našeho území disponuje víceméně kompletní sumou nálezů (Głosok 1984, 15).

Neúplný železný meč (obr. 1) uložený v muzeu v Krnově pod inv. číslem 1441/61 byl získán v roce 1961 při těžbě kamene v heřmanovickém kamenolomu, jemuž postupně padlo za obět i téměř celé tvrziště, odkud zbraň s největší pravděpodobností zřejmě pochází. Jediný plánek a popis této drobné fortifikace publikoval H. Weinelt (1936, 79; 1939, 258–259), i když uvedl špatnou orientaci i dosti nepřesný popis. V roce 1954 zde prováděl záchranný archeologický výzkum pracovník Slezského muzea v Opavě L. Jisl, avšak jeho výsledky nebyly zveřejněny, část nálezů je uložena v krnovském muzeu. Na základě rozboru archeologických nálezů získaných z destrukce tvrziště v roce 1983 je nejnověji existence opevnění kladena do 14. až první poloviny 15. stol. (Brachtl–Dohnal, 1986, v tisku). Popis meče: celková stávající délka 950 mm; masivní zploštělá hlavice (84×64 mm) s knoflíkovitými vypnulínami na obou stranách je „svařena“ ze dvou částí a pevně svírá trn jílice, který na vrcholu 8 mm vystupuje; jílec délky 203 mm, směrem k hlavici se zužující, obdélného průřezu těla (u hlavice 21×5 mm, u příčky 31×6 mm) je od čepele oddělen poměrně krátkou příčkou délky 180 mm; její tělo má pravouhlý průřez, konce jsou hraněny dokulata, rozměry středového otvoru (34×8×10 mm);

Obr. 1. Heřmanovice, okr. Bruntál, středověký meč.

neúplná čepel délky 665 mm, síly 5–4 mm, šířky 55 mm u příčky, je na obou stranách opatřena poměrně širokou mělkou krevní rýhou (20–8 mm), která má počátek již na jílci a jde po celé stávající délce.

Budeme-li vycházet při klasifikaci heřmanovického meče z typologie R. E. Oakeshotta, kterou doplnil M. Głosek, můžeme jej, přestože není úplný, přiřadit k mečům typu XIIIa, jichž je z našeho území podchyceno 10 kusů a obecně patří k nejrozšířenějším ve střední Evropě. Meč je masivní, obouručný, hlavice typu I a příčka typu 2, jakož i délka jílce, to vše jej ke zmiňovanému typu celkem bezpečně řadí (Głosek 1984, 26–28).

Důležitým poznatkem je rovněž zjištění značky na čepeli (ve vzdálenosti 150 mm od příčky ve středu čepel), kterou odhalil až rentgenový snímek.¹ Jde o nepřilíhš kvalitně provedený otisk razidla v podobě rovnoramenného kříže s vidlicovitým ukončením ramen. Značky tohoto typu se vyskytují průběžně od 11. do 15. stol. a prozatím se objevily ve středoevropském prostoru na 72 exemplářích. Jsou dávány do souvislosti zejména s územím Polska, i když se připouští i jiné možnosti, např. Itálie (Głosek 1984, 54–60; 123).

Chronologický rámec meče typu XIIIa je vymezen (až na jednu výjimku – meč uložený v Komárně, Ruttkay 1975, 200, obr. 15:2, 25:2) 1. pol. 14. stol. až počátkem 16. stol., pokud jde o nálezy z našeho území. V Polsku, NDR i Maďarsku je vícero kusů kladeno již do průběhu resp. závěru 13. stol. (Głosek 1984, 137–178). Na základě rozboru archeologického materiálu z heřmanovického tvrziště i výše uvede-ných skutečností můžeme tedy nalezený meč vročit do 14. stol. s možností přesahu do století 15.

¹ Za provedení celkového rentgenu meče děkuji J. Siostrzonkovi z k. p. Sigma v Opavě a konzervátoru opavské expozitury AŮ ČSAV v Brně J. Klosemu.

Seznam literatury

- Brachtl, Z.–Dohnal, J. 1986: Středověké tvrziště v Heřmanovicích (okr. Bruntál). ČSM, série B, v tisku.
- Głosek, M., 1984: *Miecze środkowoeuropejskie z X–XV w.* Warszawa.
- Ruttkay, A., 1975: *Waffen und Reiterausrüstung des 9. bis zur ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts in der Slowakei I.* SA XXIII–1, str. 119–216.
- Weinelt, H., 1936: *Probleme schlesischer Burgenkunde gezeigt an den Burgen des Freiwaldauer Bezirkes.* Breslau.
- Weinelt, H., 1939: *Zwei südschlesische Turmhügel.* Deutsche Volksforschung in Böhmen und Mähren, str. 258–264.

Zusammenfassung

Mittelalterliches Schwert aus Heřmanovice, Kr. Bruntál

Das eiserne mittelalterliche Schwert wurde im Jahre 1961 in Heřmanovice auf der ehemaligen Feste gefunden. Nach der Typologie von A. E. Oakeshott und M. Głosek gehört das Schwert zum Typ XIIIa. Das Schwert ist massiv, beidhändig. Sein Kopf gehört zum Typ I und seine Quere zum Typ 2. Als wichtige Feststellung kann man das Zeichen in der Kreuzform bezeichnen. Das Schwertzeichen wurde erst durch das Röntgenbild festgestellt. Auf Grund der Keramikfunde, die gemeinsam mit dem Schwert geborgen waren, kann man das Schwert in das 14. Jahrhundert, event. auch am Anfang des 15. Jahrhundert datieren.

Abb. 1. Das mittelalterliche Schwert von Heřmanovice.